
PÄÄKIRJOITUS

Miikka Pyykkönen

KULTTUURIPOLITIIKAN JA SEN PERUSTUTKIMUKSEN TARVE MONINAISTUVASSA YHTEISKUNNASSA

Kulttuuripolitiikalla on ollut Suomen historiassa moninaisia tehtäviä. Sitä on ensinnäkin käytetty tuottamaan tarinaa kohti sivistysvaltiota kulkevista erityislaatuisen historian omaavasta kansasta. Toiseksi se on yhdistänyt ja erottanut: Kulttuuripolitiikalla on yhtenäistetty sosioekonomisilta ja alueellisilta ominaisuuksiltaan varsin epäyhtenäistä väestöä. Mutta onpa sillä toisaalta rakennettu myös kulttuuriseen makuun liittyviä eroja kansakunnan sisälle arvostamalla korkeakulttuuria ja väheksymällä kansankulttuuria. Kolmanneksi sillä on toteutettu 1960-luvulta alkanutta hyvinvointivalttiollista projektia, jossa taidetta ja kulttuuripalveluja on tuotu kaikkien saataville. Viime vuosina osa tutkijoista on arvioinut, että ”2000-luvun markkinaliberalistinen kulttuuripolitiikka” on pikemminkin rapauttanut kuin jatkanut tätä hyvinvointivaltioprojektia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on 1990-luvulta lähtien pyrkinyt huomioimaan etnisiin ja kulttuurisiin vähemmistöihin liittyvät asiat. Se ei ole ollut helppoa, sillä kulttuuri on perinteisesti kulttuuripolitiikassa ymmärretty suppeasti. Kulttuuri on tarkoittanut ensisijaisesti taiteita ja vähäisessä määrin kansallista kulttuuriperintötoimintaa. Täten kulttuuripolitiikan rooli esimerkiksi maahanmuuttajien ja kantaväestön elämäntapojen yhteensovittamisessa on jäänyt vähäiseksi. Lisäksi sekä vanhojen (esim. romanit ja saamelaiset) että uusien vähemmistöjen (sotien jälkeen tulleet maahanmuuttajat) asioita on hoidettu muilla hallinnon aloilla. Esimerkiksi maahanmuuttajien kotouttamisesta vastaa työ- ja elinkeinoministeriö, ja romaniaasiat ovat perinteisesti kuuluneet sosiaali- ja terveysministeriölle. Erillisiä kulttuuripoliittisia elimiä ei muutamaa työryhmä tyyppistä poikkeusta lukuun ottamatta vähemmistöasioille ole ollut, vaan kulttuuripolitiikka on pitkälti toiminut näissä asioissa niin sanottua normaalipalveluperiaatetta – ”yksi palvelu sopii kaikille” – noudattaen.

Ministeriön kulttuuripolitiikassa on edellä mainitusta tilanteesta huolimatta pystytty muodostamaan varsin aktiivinen rooli moninaisuusasioissa ja nostamaan kulttuuripolitiikan profiilia muutenkin. Sitä ovat edistäneet monet asiat: 1990-luvulta alkaen on tuotettu moninaisuutta koskevia erityisstrategioita ja -ohjelmia. Ministeriö on viime vuosina tehnyt työtä vahvistaakseen kulttuurin huomiointia muilla hallinnonaloilla, myös niillä, jotka enimmäkseen vastaavat vähemmistöasioista. Samalla

kulttuuripolitiikan virallinen kulttuurin määrittely on laajentunut taiteista myös elämäntapakysymyksiin.

Kulttuuridiversiteettikeskustelun myötä on lisäksi herätty jälleen kiinnittämään huomiota muuhunkin yhteiskunnalliseen moninaisuuteen osallistumisesta ja mukaanpääsyä koskevista asioista: valtioilla, kaupungeilla ja kulttuurilaitoksilla on ohjelmia, joilla on pyritty saamaan kulttuuripalvelujen pariin alempiin sosiaaliluokkiin kuuluvia ja mahdollisimman monien ammattiryhmien edustajia. On huomioitava, että kulttuurin ja kulttuuripolitiikan merkitystä muilla hallinnon aloilla on nostanut myös arvostuksen kasvu, joka on liittynyt talouden ja työelämän sekä hyvinvointipalveluiden ”kulttuuristumiseen”.

Kulttuuripolitiikkaa tarvitaan edelleen ja entistä enemmän kertomaan taiteiden sekä ajattelu- ja elämäntapojen moninaisuudesta. Sitä tarvitaan rakentamaan siltoja ja eri näkemyksistä ja tavoista koostuvia sekamuotoja kulttuurien ja ilmaisutapojen välille. Lisäksi se on yksi keino ohjata kulttuuristuvan talouden ja moninaistuvan yhteiskunnan suhdetta. Jos hallinnon ala vielä nykyistä paremmin onnistuu määrittelemään ”elämäntapakulttuurin” toiminta-alueekseen, laajentuvat sen asemat moninaistuvan yhteiskunnan ryhmäsuhteiden organisoinnissa entisestään.

Tässä tilanteessa tarvitaan monenlaista kulttuuripolitiikan tutkimusta kertomaan sosiaalisten ja kulttuuristen erojen merkityksestä taide- ja kulttuurikentän toimintaan ja hallinnointiin. Yhtäältä on olemassa kasvava tilaus soveltavalle tutkimukselle, jossa etsitään enemmän tai vähemmän avoimesti ratkaisuja kulttuurialan toimijoiden ja hallinnon tarpeisiin. Toisaalta edellisen rinnalla tarvitaan yhä enemmän perustutkimusta, joka kriittisesti arvioi olemassa olevaa toimintaa ja osoittaa tarpeita uudennaiselle toiminnalle. Kuten edessäsi olevan numeromme kirjoitukset osoittavat, *Kulttuuripolitiikan tutkimuksen vuosikirja* on erinomainen kanava tutkimustiedon esittämiselle ja sitä koskevalle keskustelulle.

Miikka Pyykkönen, päätoimittaja